

אבות דרבי נתן, פרק א

משה נתקדש בענן וקבל תורה מסיני

שנא' (שמות כד טז) וישכן כבוד יהוה על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן:

למשה לטהרו זה היה אחר עשרת הדברות

1

2

תנא קמא

1

(שמות כד טז) ויעל משה אל ההר ויכס הענן את ההר:
(טז) וישכן כבוד יהוה על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן:
(יז) ומראה כבוד יהוה כאש אכלת בראש ההר לעיני בני ישראל:
(יח) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר והיה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה:

1. משה נתקדש בענן

פסוק טז : ויכס הענן את ההר

פסוק טז : ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה

בפסוק טז כתוב שהענן כיסה את ההר,

בפסוק טז כתוב ויכסהו – את מי? את משה, שכן את ההר כבר כתוב מפורש לפניו.

2. משה נתקדש בענן

פסוק טז : ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה

הכיסוי בענן נועד לקדש את משה, כי כל דבר קדוש מצריך "כיסוי", האשה מתקדשת לאיש כשהיא מכוסה. (במד' ד יב) ולקחו את כל קלי השרת אשר ישרתו בהם בקדש ונתנו אל בגד תכלת וכסו אותם במכסה עור תחש ונתנו על המוט: (טז) וכלה אהרן ובניו לכסת את הקדש ואת כל כלי הקדש בנסע המחנה ואחרי כן יבאו בני קהת לשאת ולא יגעו אל הקדש ומתו אלה משא בני קהת באהל מועד: (כ) ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו:

3. וקבל תורה מסיני

בתורה כתוב שהקב"ה נתן תורה למשה:

(שמות יח) ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדת לוח אבן כתבים באצבע א-להים:

ואילו חז"ל אומרים שמשה קיבל תורה מהקב"ה, כדי לרומם את משה שעמד בהקבלה לקב"ה פנים אל פנים פה אל פה.

(שמות לג יא) ודבר יהוה אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימש מתוך האהל: (דבר' לד י) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יהוה פנים אל פנים:

(במדבר יב ח) פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידת ותמנת יהוה יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה:

[הפועל לקבל במשמעות הרגילה, לא כתוב בתורה ובנביאים (כתוב קלט-ערי מקלט), אלא רק בכתובים. בתורה יש לו מובן של הקבלה: (שמות כו ה) ... מקבילת הללאת אשה אל אחתה:]

4. וקבל תורה מסיני

תורה היינו לוחות הברית שקיבל בידיו, וגם תורה שבע"פ שקיבל=שמע

(שמות כד ז) ... ויאמרו כל אשר דבר יהוה נעשה ונשמע: (אונקלוס) ... ואמרו כל די מליל יי נעביד ונקביל:

2 ר' יוסי הגלילי:

* מגדיר את "נתקדש" בדברי תנא קמא, קדושה היינו טהרה.

אסמ': ויכסהו הענן, ענן – מעיין. הענן טהור את משה כמו מי מעיין שמטהרים את האדם.

	דברי ר' יוסי הגלילי	
1	רבי עקיבא אומר	(שם) ויכסהו הענן ששת ימים
	למשה	(הה"ד) (שם) ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן
	לחלוק לו כבוד למשה	
2	אמר רבי נתן	מפני מה נתעכב משה כל ששת ימים ולא שרה עליו דבור בשביל שימרק מכל אכילה ושתייה שהיה במעיו עד שעה שנתקדש ויהא כמלאכי השרת
3	א"ל רבי מתיא בן חרש	
4		ר' לא אמרו אלא לאיים עליו כדי שיקבל עליו דברי תורה באימה ביראה ברתת ובזיע

**** מוסיף על דברי תנא קמא :** "זה היה אחר עשרת הדברות" ולא לפני, כלומר, הכתובים כסדרם.

1 ר' עקיבא :

* ר' עקיבא מסכים עם תנא קמא, שבפסוק טז, הענן כיסה את משה ולא את ההר.

** ר' עקיבא סובר שתכלית ה"כיסוי" הוא : לחלוק כבוד.

אסמ' : **ויכסהו הענן, ענן – עין** (מראה). הענן הסתיר את משה בהיותו על ההר, **לכבוד** אותו בעיני ישראל.

2 ר' נתן :

ויכסהו הענן **ששת ימים** ויקרא אל משה **ביום השביעי**

שאלה : למה הדיבור האלוקי היה רק לאחר שישה ימים?

תשובה : במשך שישה ימים משה לא אכל ולא שתה, וביום השביעי התקדש לדרגת מלאכי השרת.

אסמ' : **ויכסהו הענן, ענן – עינו של תענית**

* ר' נתן היינו תנא קמא! "משה נתקדש" – "עד שעה שנתקדש".

** ר' נתן מצביע על דרך להשגת קדושה והיא, עינו של תענית במשך שישה ימים "על הר סיני".

3 ר' מתיא בן חרש :

ר' מתיא אומר, שהכיסוי בענן לא היה לשם קדושה אלא לשם יראה פחד וחרדה.

אסמ' : **ויכסהו הענן, ענן – עני**, שמטבעו חרד וירא :

(ישע' סו ב) וְאֵת כָּל אֱלֹהֵי יְדֵי עֲשָׂתָהּ וַיְהִי כֹל אֱלֹהֵי נְאֻם יְהוָה וְאֵל זֶה אֲבִיט אֶל **עני ונכה רוח וחרד** על דברי:

לפי ר' נתן, הענן כיסה את משה וקידש אותו, קדושה מעליותא.

לפי ר' מתיא, הענן שכיסה את ההר הטיל חרדה ויראה על העם, זו קדושה תיתאה.

(שמות יט טז) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְהִיט הַבְּקָר וַיְהִי קֶלֶת וּבְרָקִים וַעֲנָן כָּבֵד **על ההר** וְקָל שֶׁפָּר חֲזַק מֵאֵד וַיִּחַרְד **כל העם** אֲשֶׁר בַּמִּחָנֶה:

משה נשאר עם הקב"ה בקדושתו לעד, ואילו העם התקדש לשעה, וחזר לחולין אהלו :

(דבר' ה' כו) מי יתן ויהי לבבם זה להם ליראה אתי ולשמר את כל מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעלם:

(כז) לך אמר להם שובו לכם לאהליכם:

(כח) ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל המצוה והחוקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה:

וכן המלאכים, הם גם קדושים וגם יראים, ככתוב בברכת יוצר אור :
 תתברך צורנו מלכנו וגואלנו בורא **קדושים** ושתבח שמך לעד מלכנו יוצר משרתים ואשר משרתיו כלם עומדים ברום עולם ומשמיעים
ביראה יחד בקול דברי א-להים חיים ומלך עולם: כלם אהובים כלם ברורים כלם גבורים וכלם עושים **באימה וביראה** רצון קונם: וכלם
 פותחים את פיהם **בקדשה** ובטהרה בשירה ובזמרה ומברכים ומשבחים ומפארים ומעריצים ומקדישים וממליכים: את שם הא-ל המלך
 הגדול הגבור והנורא קדוש הוא וכלם מקבלים עליהם על מלכות שמים זה מזה ונותנים באהבה רשות זה לזה להקדיש ליוצרים בנחת
 רוח בשפה ברורה ובנעימה **קדשה כלם כאחד עונים ואומרים ביראה:**

4 פסוק אסמי לדברי ר' מתיא : (תהי' ב יא) עבדו את י-הוה ביראה וגילו ברעדה:
 יראה ורעדה מתפרשים בשני אופנים :

הפסוק	ר' מתיא	הסבר
ביראה	אימה	אם זה רָחַם בלשון חז"ל, אימה מורגשת בכיוון בבטן
ביראה	יראה	מראה מפחיד שנתפס בעין גשמית או רוחנית
ברעדה	רתת	רעד גופי או נשמתי
ברעדה	זיע	זעזוע, זיעה קרה